

De Via Domitia van de Italiaanse grens naar Arles

Een pelgrimsweg?

Katrina van den Berg

De GR 653D is de nieuwste jacobsroute in Frankrijk. De organisatie Amis de Saint Jacques Provence-Alpes-Côte d'Azur-Corse geeft de routebeschrijving als subtitel 'Autour de la voie Domitienne', omdat er ook een Romeinse weg liep (de Via Domitia). Maar kom je ook Jacobus tegen? Kom je andere pelgrims tegen? Katrina van den Berg en Peter Eerhart liepen deze nieuwe route in juni 2007. Ze genoten van de prachtige tocht, maar zochten tevergeefs.

De Pont de l'Amitié. Foto: Peter Eerhart

Het begint hoopgevend. Ik had het boek van Domenico Laffi gekocht via het Nederlands Genootschap van Sint Jacob.¹ In 1670 pelgrimerde Laffi vanuit Italië naar Compostela en bezocht hij in Turijn het Feest van de Lijkwade. Wij volgden zijn sporen vanaf de Italiaanse grens naar Avignon. De huidige routebeschrijving komt uit in Arles, waar er een aansluiting is op een bekende Jacobsweg, de Via Tolosana.

Herkenbare plaatsen in Laffi's beschrijving zijn Montgenèvre, Briançon, Chateauroux, Embrun, Chorges en Tallard. Je komt er inderdaad doorheen op de Via Domitia - ik zal verderop ingaan op de hedendaagse situatie - maar het lijkt erop dat hij de driehonderd kilometer in een week tijd heeft afgelegd. Een hele prestatie. Zo snel gaat het tegenwoordig niet meer, en zeker niet voor ons als zestigplussers. De oorspronkelijke wegen liggen als *Route Nationale* onder het asfalt en het meer van Serre-Ponçon vormt een flinke onderbreking tussen Embrun en Chorges.

Het Sint-Jacobsgenootschap van de Provence heeft de route voortreffelijk gemarkeerd met wit-rode tekens en is bezig met een opzet voor een officiële routebeschrijving (*topoguide*), zoals die er ook zijn voor andere jacobswegen in Frankrijk. Ik had het boekje in het Nederlands

vertaald, omdat het moeilijk te lezen was en je het beter rustig thuis kunt bestuderen. Het is ook een goede voorbereiding op de trektocht. De beschrijving begint in Clavière, maar in feite volg je dan de GR5 van de Col de Montgenèvre naar Briançon toe. Pas na Briançon kom je een splitsing tegen, waar de GR5 weer de berg op gaat naar de Col d'Izoard en de GR 653E dan voorlopig nog in het dal van de Durance blijft.

Briançon in beweging

We komen een dag voor het grote wielergebeuren, de Giro d'Italia, aan in Briançon. De stad ligt tussen de hoge bergen op ruim 1326 meter hoogte. Het is een oude stad waar Vauban, de vestingbouwer van Lodewijk de Veertiende, veel aan heeft bijgedragen. De hele stad is in rep en roer en het grote plein van de Champ de Mars een puinhoop. Het openbaar vervoer is erg beperkt, maar we kunnen nog net mee met de laatste bus die naar Clavière gaat die dag. Clavière is het eerste stadje in Italië, aan de andere kant van de pas van Montgenèvre, en ligt op 1854 meter hoogte. En daar zijn we dus begonnen, westwaarts richting Santiago de Compostela.

Hotels in Chateauroux

Veel van de plaatsjes waar je doorheen komt, hebben volgens het boekje geen voorzieningen. Dat klopt gelukkig niet altijd, want een rijdende winkel of een Bar/Tabac telt voor ons ook mee. Maar in St. Clément sur Durance klopt het. Na een flinke klimpartij en een lange daling zie je langs de *Route Nationale* wel een terras liggen, wat heel aantrekkelijk is. We willen alleen niet verder afdalen, want je weet dat je dan weer omhoog moet. Chateauroux, even verderop, is een aardig plaatsje. Laffi heeft er ook overnacht, omdat hij Embrun niet kon halen en de zon onderging. In Chateauroux kopen we brood. In het plaatselijke winkeltje hebben ze alleen brood van gisteren, maar ze zijn bereid om dat met ons te delen. Wij gaan vandaag door en komen aan in Embrun, dat net als Briançon een oude vestingstad is. De huidige route maakt daarna een uitstapje naar de abdij van Boscodon, een twaalfde-eeuwse abdij. Ik had ernstige twijfels of ik zonder de aanmoediging van Laffi de berg op wilde. De abdij ligt op een mooi uitzichtspunt boven het meer van Serre-Ponçon. Het was zeker niet de kortste weg, maar wel een mooie wandelroute met waterval en picknicktafel. De abdij wordt bewoond door een kloostergemeenschap en is in de laatste decennia met de hulp van veel vrijwilligers opgeknapt. Het is de moeite waard om daar een dienst bij te wonen om even de sfeer te proeven, maar je kunt niet in de abdij zelf slapen. Dat is wel mogelijk in de daarnaast gelegen gîte d'étape.

De Notre Dame du Laus, een onbekend bedevaartsoord

Terug naar Laffi. Hij gaat meteen door naar Chorges en daarna naar Saint-Étienne-du-Laus. Onze route gaat eveneens naar Chorges, maar loopt door naar Notre Dame du Laus, een soort Lourdes in de Alpes de Haute-Provence.

Wij vinden het wel een zinvolle aanvulling op de route, omdat je aan tafel allerlei Fransen ontmoet die het een bijzondere plaats vinden. Zowel ouderen als jongeren, blank en zwart, arm en rijk, komen hiernaartoe om bijvoorbeeld een cursus te volgen over de dood, of om een eenvoudige vakantie te houden. Het ligt midden in de natuur, halverwege een steile helling. Van de honderden bezoekers zijn wij de enigen te voet.

Het kasteel van Tallard

Domenico Laffi kunnen we even niet meer volgen. Pas bij Tallard komen we hem weer tegen. De Engelse vertaling van het boek van Laffi toont een pentekening van het kasteel van Tallard in de zeventiende eeuw en het leuke is dat het er nu ook weer zo uit begint te zien. We slapen in een chambre d'hôtes met Spaanse muziek bij het ontbijt. De gastheer komt uit Catalonië. Het was echte Flamenco muziek met gezang. Niet mijn favoriete geluid 's ochtends vroeg. Laffi heeft het over een gevaarlijke tocht. Vooral het stuk voor Tallard is gevaarlijk. Je moet steil naar beneden over een helling met lesteengruis en zigzagt naar beneden met je rugzak. Laffi heeft het ongetwijfeld over allerlei andere gevaren zoals dieven en wilde beesten, maar voor ons was dit wel het ergste stuk van de route. Ik laat hem nu maar even los. Hij komt aan in Avignon en vervolgt zijn route naar Compostela. Wij moeten nog een stuk lopen voor we eveneens in Avignon eindigen. Voor ons is dat een uitstekend vertrekpunt voor de autoslaaptrein naar huis.

Maar is het nu echt een pelgrimsweg?

We zijn nergens Jacobus tegengekomen. Geen schelp en geen beeld, maar wel veel dichte kappen en kerken. Onderweg zagen we geen andere rugzaklopers of fietsende pelgrims. Medewerkers van de toeristische bureaus keken

Romeinse triomfboog in Cavaillon, met op de achtergrond de Colline Saint-Jacques en daarbovenop de Hermitage Saint-Jacques. Foto: Tieleke Huijbers.

ons verdwaasd aan toen we zeiden dat we een jacobsroute volgden.

Vlak na onze aankomst in juni 2007 wordt de route officieel geopend. Om dit te vieren, liep een groep van het Provençaalse Sint-Jacobsgeenootschap in twee dagen van Mont Dauphin naar Montgenèvre. Een tocht van 58 kilometer, waarna er een mis en een maaltijd was. Toen wij in Montgenèvre waren, wist het toeristisch bureau van niets. Wij waren ook niet bereid om een week te wachten en dan twee lange dagen in de verkeerde richting (naar het oosten) te lopen. De twee leden van dat Genootschap die ik onderweg opbel, blijken beiden in de buurt van Toulouse aan het lopen te zijn en kunnen ons niet helpen als de gite d'étape in Embrun voor ons niet acceptabel blijkt te zijn.

Voor het pelgrimsgevoel kun je beter de route tussen Genève en Le Puy lopen met *topoguide* en *Accueil Jacquaire*.² En dan, langzamerhand, als je al bijna bij de Rhône bent, kom je erachter dat de *Via Domitia* wel bekend is. Daar zijn er resten van overgebleven en boekjes over. Je leest dat de hele route al vanaf de jaartelling veel gebruikt is door Romeinen en handelslieden. Er zullen wel pelgrims naar Santiago gelopen hebben, zoals Laffi in de zeventiende eeuw. Maar het is een betrekkelijk recent gebeuren in vergelijking met de Romeinse legioenen. In de gevolgde route zitten een paar pittige stukjes en behoorlijke hoogteverschillen over moeilijk terrein. Overal zijn voldoende overnachtingsmogelijkheden voor een redelijke prijs. De laatste twee gebieden waar je doorheen komt, De Luberon en de Bouches-du-Rhône, zijn vlakker en toeristischer. Dit wordt weer goedge maakt door allerlei Romeinse resten, zoals het mausoleum in Saint-Remy-de-Provence, de dubbele triomfboog in Cavaillon en de Pont Julien bij Apt.

Een aantrekkelijke, nieuwe route voor pelgrims? In mijn ogen dus niet echt. Een mooie, historische route? Dat wel, en dan vooral vanwege de Romeinse resten.

- 1 Domenico Laffi: *A Journey to the West. The Diary of a Seventeenth-Century Pilgrim from Bologna to Santiago de Compostela*. Vertaald uit het Italiaans. ISBN 90-74310-28-1
- 2 Topoguide FFRP: *Sentier vers Saint-Jacques-de-Compostelle via Le Puy*. GR 650 Genève-Le Puy. Zie in Jacobsstaf 71: Katrina van den Berg, *Op weg naar Santiago tussen Genève en Le Puy*.

De Nederlandse vertaling van het voorlopige 'werkboekje' van Sint Jacobsgeenootschap in de Provence is beschikbaar voor belangstellende aspirant-lopers. Neemt u hiervoor contact op met Katrina van den Berg: kber@xs4all.nl.